*Tóm tắt Báo cáo Nghiên cứu:

Không chỉ là một người nữ – Tổng quan hoạt động vì quyền nữ yêu nữ tại Việt Nam

GIỚI THIỆU CHUNG VỀ NGHIÊN CỨU:

Nghiên cứu **"Không Chỉ Là Một Người Nữ - Tổng Quan Hoạt Động Vì Quyền Nữ Yêu Nữ Tại Việt Nam"** đặt ra 4 câu hỏi chính:

- Bối cảnh của các hoạt động vận động quyền NYN tại Việt Nam như thế nào?
- Những thách thức chính mà các tổ chức và nhà hoạt động NYN phải đối mặt là gì và chúng ảnh hưởng đến hoạt động NYN của họ như thế nào?
- Các tổ chức và nhà hoạt động quyền NYN đã hợp tác với nhau và với các bên liên quan khác như thế nào?
- Cơ hội nào đang mở ra cho hoạt động NYN tại Việt Nam?

Để trả lời những câu hỏi này, nghiên cứu sử dụng phương pháp **định tính**, kết hợp **đánh giá chuyên sâu** tài liệu sẵn có và **phỏng vấn sâu**.

- **Phỏng vấn sâu:** được thực hiện với nhiều bên liên quan, bao gồm các nhà hoạt động độc lập, đại diện của các nhóm/tổ chức NYN và các nhà lãnh đạo từ các tổ chức LGBTIQ+.
- **Phân tích dữ liệu**: sử dụng phân tích theo chủ đề và phân tích nội dung để xác định các chủ đề chính, thông điệp và mô hình lặp lại trong dữ liệu phỏng vấn.

Nghiên cứu được thực hiện từ tháng 8 đến tháng 10 năm 2024, với 21 cuộc phỏng vấn sâu và một cuộc thảo luận nhóm tập trung với các nhà hoạt động nữ yêu nữ và nữ quyền.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

1. Bối cảnh văn hoá - xã hội

- **Bối cảnh văn hóa - xã hội:** Trong một xã hội phụ quyền, người nữ dễ nội hóa những quan niệm về vị trí, năng lực và vai trò nữ giới trong xã hội như: (1) người nữ không có khả năng lãnh đạo, (2) người nữ nên nhẫn nhịn và chịu đựng khi gặp khó khăn hay bất bình đẳng, (3) người nữ nên ở những vị trí nhỏ bé, không nên nổi bật hay lên tiếng về bất kỳ vấn đề gì. Sự nội hóa những quan niệm này dễ khiến họ tự ti, không có động lực lên tiếng để nói về vấn đề của mình và cộng đồng của mình, cũng như dẫn dắt các hoạt động vận động quyền lợi của mình. Nỗi sợ của người nữ về những gì sẽ xảy ra khi họ bước ra khỏi vị trí "nhỏ bé" được xã hội chỉ định cũng là một cản trở với họ trong việc lên tiếng cho bản thân. Việc lên tiếng công khai, đồng nghĩa với việc phải bước ra ánh sáng và thu hút sự chú ý mở ra nỗi sợ và áp lực cho nhiều người NYN nói chung và nhà hoạt động NYN nói riêng.

- **Bối cảnh kinh tế - xã hội:** Bên trong cộng đồng LGBT, sự phân hóa dựa trên xuất thân vùng miền và phân biệt nông thôn – thành thị cũng tạo ra những rào cản trong hợp tác và tiếp cận quyền lợi. Sự khác biệt văn hóa vùng miền dẫn đến mâu thuẫn trong giao tiếp và phối hợp công việc, ảnh hưởng đến sự đoàn kết và phát triển của cộng đồng NYN.

2. Tổng quan các hoạt động vì quyền NYN tại Việt Nam

2.1 Cơ cấu tổ chức

Nguồn gốc và mục đích thành lập tổ chức: Hầu hết các tổ chức/hội nhóm NYN được thành lập do nhận thấy sự thiếu vắng không gian dành cho nhóm NYN và các vấn đề của họ. Nhiều người sáng lập là người NYN từng tham gia hoạt động cộng đồng LGBT nhưng nhận ra sự hạn chế trong việc đại diện tiếng nói và vấn đề của NYN trong các không gian này. Sự áp đảo của tiếng nói từ nhóm MSM-TG (nam quan hệ tình dục với nam & chuyển giới nữ) và sự tập trung nguồn lực cho nhóm này cũng là động lực thúc đẩy việc thành lập các tổ chức NYN. Một số tổ chức và mạng lưới NYN được hỗ trợ thành lập bởi các tổ chức lớn hơn, như tổ chức C[1], thông qua các chương trình tập huấn xây dựng năng lực lãnh đạo.

1. Kí hiệu nhằm bảo mật danh tính cho tổ chức được nhắc tới.

Đăng ký pháp nhân: Phần lớn tổ chức/hội nhóm NYN hoạt động mà không đăng ký pháp nhân, dựa vào nguồn lực nhân sự tình nguyện và tài chính từ các quỹ sáng kiến, quyên góp, hoặc cá nhân. Một số tổ chức hoạt động dựa trên cơ sở pháp lý của các tổ chức có pháp nhân khác hoặc thông qua bảo trợ của chính quyền địa phương.

Tuyển dụng nhân sự: Các tổ chức NYN thường không có cơ chế tuyển thành viên chính thức, dựa vào các mối quan hệ quen biết hoặc mạng xã hội. Việc tìm kiếm và duy trì sự cam kết của nhân sự là một thách thức, đặc biệt ở các tỉnh thành nhỏ, do áp lực kinh tế và sự di cư của người trẻ. Phụ nữ thường chịu áp lực kinh tế lớn hơn do bất bình đẳng giới trong thu nhập, cơ hội việc làm, và quyền sở hữu tài sản, do đó gặp khó khăn trong việc cam kết với các hoạt động cộng đồng vốn không tạo ra thu nhập hoặc thu nhập thấp.

2.2 Chủ đề, lĩnh vực hoạt động chính

Vận động xã hội: Các hoạt động vận động xã hội của người NYN tại Việt Nam chủ yếu tập trung vào việc nâng cao nhận thức và xóa bỏ kỳ thị. Một số hoạt động tiêu biểu bao gồm: tổ chức Pride, chuyến đạp xe xuyên Việt, các buổi chia sẻ tại trường học, phản hồi báo chí khi thông tin sai lệch về cộng đồng LGBTIQ+, và sử dụng mạng xã hội để lan tỏa kiến thức. Các hoạt động vận động xã hội của nhóm nữ yêu nữ tại Việt Nam, dù tập trung vào quyền lợi và sự hiện diện của nhóm NYN, nhưng thường xuyên được thực hiện trong khuôn khổ các chiến dịch và sự kiện lớn của cộng đồng LGBT.

Vận động chính sách: Hoạt động vận động chính sách của người NYN tại Việt Nam còn rất hạn chế, chủ yếu tập trung vào mục tiêu hợp pháp hóa hôn nhân đồng giới. Các nỗ lực vận động chủ yếu do các tổ chức LGBT lớn, có tư cách pháp nhân dẫn dắt. Tuy nhiên, sự tham gia của người NYN và các tổ chức NYN trong hoạt động này còn rất mờ nhạt, chủ yếu ở mức độ chia sẻ câu chuyện.
Nghiên cứu đưa ra một số giả thuyết cho sự hạn chế này, bao gồm:

- Sự nội hóa các quan niệm về vai trò giới khiến người NYN e ngại đấu tranh cho quyền lợi của mình.
- Sự phân hóa về chủ đề hoạt động giữa các tổ chức NYN và sự thiếu liên kết giữa các tổ chức.

Kết nối và xây dựng cộng đồng: Là mảng hoạt động phổ biến nhất, bao gồm các diễn đàn trực tuyến, buổi offline, gặp mặt cộng đồng, thảo luận theo chủ đề, và các sự kiện đặc biệt. Tuy nhiên, một số tổ chức gặp khó khăn trong việc thu hút người tham gia do định kiến xã hội, lo sợ bị gia đình phát hiện, và sự phát triển của mạng xã hội khiến việc gặp mặt trực tiếp không thu hút được nhiều người tham gia.

Nghiên cứu: Rất ít tổ chức NYN thực hiện nghiên cứu. Hoạt động nghiên cứu chủ yếu do các tổ chức có pháp nhân như tổ chức C và iSEE thực hiện, nhưng số lượng tài liệu về NYN vẫn rất hạn chế.

Các hỗ trợ khẩn cấp: Bao gồm đường dây nóng hỗ trợ nạn nhân bạo hành, nhà tạm lánh, và các chương trình hỗ trợ giải quyết các vấn đề cấp bách như tảo hôn. Tuy nhiên, các hoạt động này thường chỉ giải quyết được vấn đề ngắn hạn do hạn chế về nguồn lực và chiến lược dài hạn.

2.3 Nguồn lực tài chính

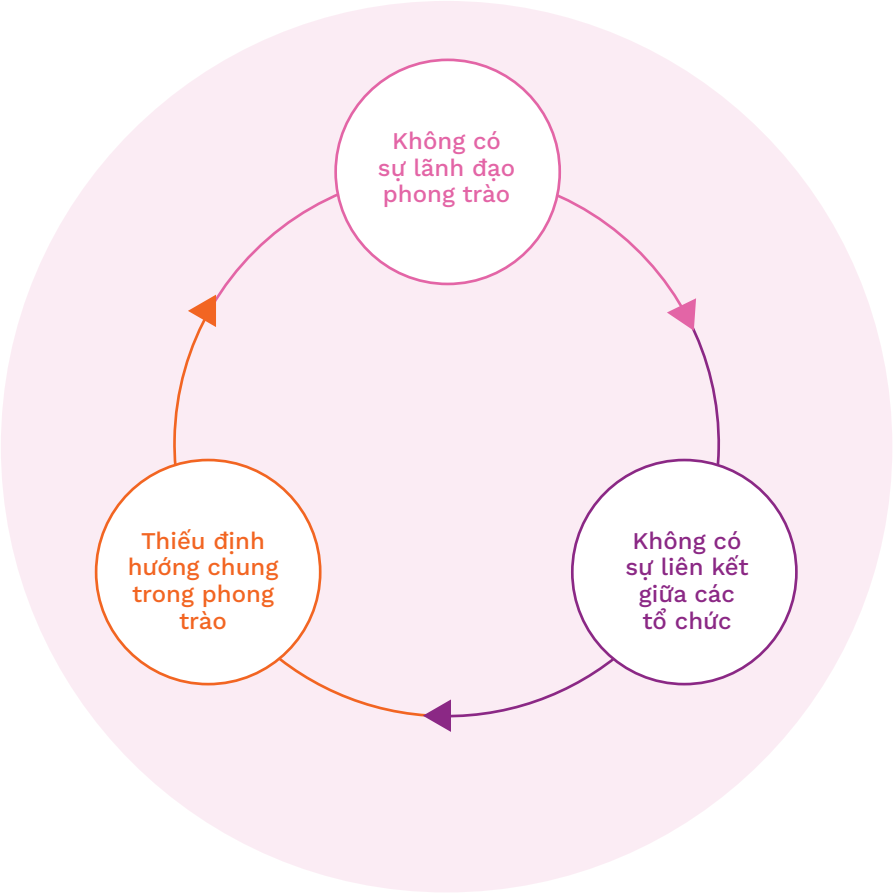
Hầu hết các tổ chức NYN nhận hỗ trợ tài chính từ tổ chức C và các quỹ sáng kiến. Việc tiếp cận các quỹ lớn thường yêu cầu tư cách pháp nhân hoặc thông qua các tổ chức trung gian, tạo ra thách thức cho các tổ chức cơ sở. Khác với một số nhóm hoạt động vì quyền của người đồng tính nam, nhóm NYN không phát triển các hình thức kinh doanh dịch vụ hoặc doanh nghiệp xã hội để tự tài trợ, do hạn chế về pháp lý và rủi ro trong các lĩnh vực nhạy cảm như nhà tạm lánh, phòng khám phụ khoa, hoặc dịch vụ tư vấn pháp lý về con nuôi. Mặc dù gặp khó khăn về tài chính, các tổ chức NYN vẫn duy trì hoạt động thông qua các hình thức gây quỹ cộng đồng và sử dụng nguồn lực cá nhân.

2.4 Hợp tác, liên kết và xung đột giữa các tổ chức NYN

Sự hợp tác giữa các tổ chức NYN chủ yếu diễn ra trong các mạng lưới, nhưng mạng lưới này hiện đang tạm ngừng hoạt động do hạn chế về nguồn lực. Sự hợp tác giữa các tổ chức bên ngoài mạng lưới thường mang tính thời điểm hoặc rời rạc, chủ yếu dưới dạng thức tài trợ.

Các mâu thuẫn và xung đột giữa các tổ chức NYN thường xuất phát từ khác biệt văn hóa vùng miền, bất đồng quan điểm, và chênh lệch thâm niên hoạt động, dẫn đến sự rời bỏ mạng lưới, thay đổi ban điều hành, và mất động lực hoạt động, dù tổ chức điều phối mạng lưới đã có những nỗ lực xử lý mâu thuẫn thông qua tập huấn, xây dựng quy tắc làm việc chung để tìm kiếm tiếng nói chung.

Trước năm 2012, các diễn đàn NYN cũng từng bất đồng quan điểm về việc vận động cho hôn nhân đồng giới, nhưng sự bất đồng này đã giảm bớt sau khi các hoạt động vận động đạt được kết quả nhất định.

Sự rời rạc và thiếu liên kết, cùng với sự thiếu vắng lãnh đạo và định hướng chung, khiến các hoạt động NYN khó hình thành một phong trào xã hội thống nhất.

2.5 Ảnh hưởng của việc tham gia hoạt động vận động quyền NYN lên nhà hoạt động xã hội

Tham gia hoạt động vận động quyền NYN mang lại nhiều lợi ích cho các nhà hoạt động, nhưng đồng thời cũng tiềm ẩn nhiều tác động tiêu cực. Nghiên cứu ghi nhận những ảnh hưởng tiêu cực về sức khỏe tinh thần, bao gồm kiệt sức, khó khăn trong việc quản lý thời gian và tổn thương tâm lý do áp lực công việc, tiếp xúc với các câu chuyện bạo lực giới. Nghiên cứu cũng ghi nhận một trường hợp nhà hoạt động bị bạn trai bạo hành vì tham gia hoạt động. Bên cạnh đó, các nhà hoạt động gặp khó khăn về kinh tế và khó phát triển sự nghiệp do đặc thù công việc không có thu nhập ổn định.

Các nhà hoạt động NYN thường tìm kiếm hỗ trợ từ các nhà hoạt động LGBTIQ+ khác, gia đình, bạn bè, tổ chức tài trợ, và (ít khi tìm đến) các cơ sở tâm lý.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

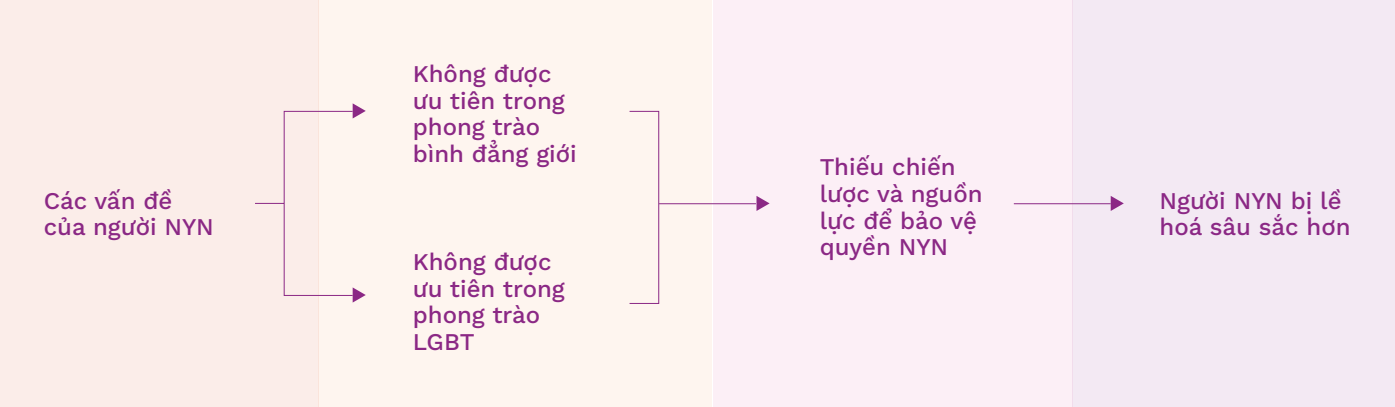
3. Hoạt động vì quyền NYN trong những chiếc ô lớn hơn

3.1 Sự giao thoa với phong trào nữ quyền

Không có tổ chức NYN nào tham gia nghiên cứu đề cập đến việc hợp tác với tổ chức nữ quyền. Theo chia sẻ của các nhà hoạt động nữ quyền, sự hợp tác bị cản trở do khác biệt về giá trị, thiếu hoạt động xuyên suốt của các nhóm NYN, và sự chênh lệch về quyền lực và nguồn lực. Khái niệm "tưởng tượng tập thể" được đề cập để giải thích cho sự thiếu liên kết giữa phong trào nữ quyền và LGBT, do các dự án thường tập trung giải quyết vấn đề riêng lẻ mà thiếu kết nối với bức tranh chung.

3.2 Người NYN và các vấn đề NYN trong phong trào LGBT

Vấn đề NYN thường bị bỏ qua trong các chiến dịch bình đẳng giới và các hội nghị về quyền con người. Một số tổ chức LGBT lớn thừa nhận chưa hiểu rõ nhu cầu của NYN, dẫn đến việc thiếu các hoạt động và chiến lược hỗ trợ nhóm này. Sự thiếu nhận thức về nhu cầu của NYN cũng thể hiện trong việc họ ít được coi trọng trong các sự kiện và thảo luận, và đôi khi gặp phản đối khi đề xuất các hoạt động riêng.

4. Tương lai vận động quyền NYN

- **CƠ HỘI**

- Sự hiện diện ngày càng tăng của NYN, đặc biệt thông qua các nền tảng trực tuyến và sự kiện như Pride, góp phần nâng cao nhận thức về đa dạng giới.
- Sự xuất hiện của các hội nhóm/tổ chức do người NYN trẻ tuổi lãnh đạo mang đến làn gió mới cho phong trào.
- Nghiên cứu và ghi chép câu chuyện NYN là cần thiết để cung cấp hiểu biết cho các nhà hoạch định chính sách và thúc đẩy vận động hiệu quả hơn.
- Tiềm năng vận động giao thoa của phong trào NYN, kết nối với các nhóm yếu thế khác, có thể thúc đẩy công lý xã hội rộng lớn hơn.

- **ĐỀ XUẤT, KHUYẾN NGHỊ:**

- Nhìn nhận ảnh hưởng của Nho giáo và đưa các vấn đề này vào dự án hướng tới LGBTIQ+ và NYN.
- Tập trung vào tiếng nói và vai trò lãnh đạo của NYN trong phong trào LGBTIQ+.
- Thúc đẩy sự hòa hợp và hợp tác giữa các tổ chức NYN.
- Áp dụng phương pháp tiếp cận giao thoa khi xây dựng chiến lược
- Xây dựng liên minh với các phong trào công lý xã hội khác.